LATVIJAS REPUBLIKAS AUGSTĀKĀ TIESA
SPRIEDUMS

Lieta Nr.A42499208
SKA-368/2012

Rīgā 2012.gada 21.septembrī

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore V.Kakste
senatore J.Briede
senatore V.Krūmiņa

piedaloties pieteicēja *J.N.* pārstāvei *A.Š.*,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz *J.N.* pieteikumu par Rīgas domes Komunālā departamenta 2008.gada 1.februāra lēmuma Nr.DK-08-1835-ap atcelšanu, sakarā ar *J.N.* kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 28.decembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Rīgas domes Komunālā departamenta Dzīvokļu pārvaldes komisija personu reģistrācijai palīdzības saņemšanai dzīvokļa jautājumu risināšanā un izslēgšanā no palīdzības reģistra (turpmāk – Komisija) ar 2007.gada 28.novembra lēmumu izslēdza pieteicēju *J.N.* no 12.reģistra, pamatojoties uz likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" (turpmāk – Palīdzības likums) 10.panta pirmās daļas 2.punktu un Rīgas domes 2005.gada 12.jūlija saistošo noteikumu Nr.6 „Personu, kurām nepieciešama palīdzība

dzīvokļu jautājumu risināšanā, reģistrācijas un palīdzības sniegšanas kārtība" (turpmāk – saistošie noteikumi Nr.6) 3.12.3.apakšpunktu.

Rīgas domes Komunālā departamenta (šobrīd – Rīgas domes Mājokļu un vides departaments; turpmāk – Departaments) direktors ar 2008.gada 1.februāra lēmumu Nr.DK-08-1835-ap atstāja negrozītu Komisijas lēmumu.

[2] Pieteicējs iesniedza pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā par lēmuma atcelšanu un morālā kaitējuma atlīdzināšanu.

[3] Ar Administratīvās rajona tiesas 2009.gada 8.decembra spriedumu pieteikums apmierināts daļā par lēmuma atcelšanu, bet atstāts bez izskatīšanas daļā par atlīdzinājumu.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar iestādes apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2010.gada 17.novembra spriedumu apmierināja pieteikumu par lēmuma atcelšanu.

Ar Senāta 2011.gada 18.jūlija spriedumu apgabaltiesas 2010.gada 17.novembra spriedums atcelts.

[5] Izskatījusi lietu atkārtoti apelācijas kārtībā, Administratīvā apgabaltiesa ar 2011.gada 28.decembra spriedumu pieteikumu par lēmuma atcelšanu noraidīja. Spriedumā norādīts tālāk minētais.

[5.1] Lietā ir strīds par to, vai konstatējot faktu, ka pieteicēja īrētais dzīvoklis ir privatizēts, iestādei bija pamats piemērot Palīdzības likuma 10.panta pirmās daļas 2.punktu, kas paredz, ka persona tiek izslēgta no palīdzības reģistra, ja zuduši apstākļi, kuri bijuši par pamatojumu šīs personas iekļaušanai palīdzības reģistrā.

[5.2] Senāts šajā lietā norādījis, ka iepriekš apgabaltiesas izteiktā tiesību normu interpretācija, ka pēc dzīvokļa privatizācijas nav zuduši apstākļi, kas bija par pamatu reģistrācijai palīdzības saņemšanai, ir nepareiza.

[5.3] Lietā nav strīda, ka pieteicējam bija tiesības piedalīties īrētā dzīvokļa privatizācijā. Nav strīda, ka dzīvokļa īpašumu ir privatizējusi pieteicēja māte, kura bija reģistrēta kopā ar pieteicēju palīdzības saņemšanai kā viena ģimene.

[5.4] Dzīvokļa privatizācija maina faktiskos apstākļus un veido pamatu pieteicēja izslēgšanai no dzīvokļu rindas. Apstāklis, ka pieteicējs ir piekritis, ka dzīvokli privatizē pieteicēja māte, nemaina secinājumu, ka pieteicējam bija iespēja piedalīties privatizācijā un bija iespēja iegūt visus labumus, kas izrietēja no īpašuma tiesību iegūšanas. Privatizācija

pati par sevi neizmaina dzīves apstākļus, tomēr dzīvokļa īpašnieks iegūst papildus tiesības, kādas nepastāv īrniekam. Dzīvokļa īpašnieks var atsavināt dzīvokli un izmantot iegūto naudu lielāka dzīvokļa īrei.

[5.5] Pieteicējs nav norādījis uz kādiem jauniem apstākļiem, bet ir lūdzis tiesu izvērtēt iepriekš izteikto Senāta secinājumu pamatotību, minot faktu, ka pieteicējs ilgstoši ir atradies palīdzības sniegšanas rindā, kā arī norādot, ka palīdzības sniegšanas mērķis joprojām nav sasniegts.

Apstāklis, ka pieteicējs nav saņēmis sociālo palīdzību 27 gadu laikā, nav atzīstams par tādu, kas liecinātu, ka palīdzība ir piešķirama. Tāpat nav pamatots arguments, ka sociālās palīdzības mērķa sasniegšana joprojām ir aktuāla.

Pieteicēja reģistrācija dzīvokļu rindā 1984.gadā tika veikta, pamatojoties uz Latvijas PSR Ministru Padomes 1983.gada 23.decembra lēmumu Nr.722 „Nolikums par uzskaites kārtību personām, kurām nepieciešams uzlabot dzīvokļa apstākļus un dzīvojamās telpas piedāvāšanu Latvijas Padomju Sociālistiskajā Republikā". Šis normatīvais akts zaudēja spēku 1990.gada 1.janvārī.

Šajā laikā Latvijas PSR teritorijā darbojās būtiski atšķirīgi normatīvie akti, kas faktiski paredzēja, ka dzīvojamās telpas pieder valstij. Turklāt jaunas dzīvojamās ēkas būvēja tikai valsts un to sadalīšana notika rindas kārtībā, kas bija izveidota pēc noteiktiem kritērijiem, kurus noteica vadošās partijas politika.

Šī sistēma nav salīdzināma ar sociālo palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā, kādu šobrīd regulē Palīdzības likums. Latvijas PSR spēkā esošais dzīvokļu sadales mehānisms pamatā sniedza nevis sociālo palīdzību, bet gan sadalīja kopēji saražotos labumus. Rindas pastāvēja arī uz transportlīdzekļu un citu preču iegādi. Šajā laikā nebija iespējams brīvi iegādāties dzīvokli privātīpašumā, līdz ar to jebkura persona, kura vēlējās tuvākā vai tālākā nākotnē saņemt dzīvokli, iestājās dzīvokļa rindā.

[5.6] Sociālisma sistēmas īpašuma attiecības tika pārveidotas ilgstošā procesā (vairāk nekā 10 gadu periodā). Šā procesa ietvaros tika nodoti privatizācijai valstij (pašvaldībai) piederošie dzīvokļi un ēkas. Savukārt iepriekš pastāvošo dzīvokļu sadales sistēmu pārveidoja par sociālās palīdzības sniegšanas sistēmu dzīvokļa jautājumu risināšanā.

Līdz ar dzīvokļu tirgus izveidošanu tika izslēgts no likuma normām tāds tiesiskais pamats uzņemšanai dzīvokļu rindā, kas bija par pamatu pieteicēja uzņemšanai rindā, proti, šobrīd nav paredzēta dzīvokļa palīdzības piešķiršana personām, kurām ir nepieciešams uzlabot dzīves apstākļus, ja ģimenē ir dažāda dzimuma personas.

[5.7] Iepriekš minētie vēsturiskie notikumi un tam sekojošās tiesību normu izmaiņas norāda uz to, ka šobrīd ir pavisam citi faktiskie apstākļi un pieteicējam ir dotas iespējas iegādāties dzīvokļa īpašumu vai slēgt īres līgumus ar citām privātpersonām bez valsts iejaukšanās. Ja persona nav atzīstama par maznodrošinātu, tad nav saskatāms pamats, kas liegtu personai iespējas iegūt dzīvokļa lietošanas tiesības.

[5.8] Reģistrācija dzīvokļu jautājumu palīdzības rindā nerada tiesisko paļāvību, ka dzīvoklis tiks piešķirts. Rindas izveidošana ir instruments, kas nodrošina taisnīgu kopējo resursu sadali. Tomēr personu iespējas saņemt noteikta veida labumus ir atkarīgas no sabiedrības kopuma spējām radīt pieprasītos labumus. Tiesa var izvērtēt vienīgi dzīvokļu sadales procesa taisnīgumu spēkā esošo likuma normu ietvaros.

Tiesisko paļāvību nevarēja radīt arī informatīva rakstura vēstules par to, ka pieteicējs ir reģistrēts rindā palīdzības saņemšanai. Tāpat šādu paļāvību nevarēja radīt arī iespējams 2003.gadā izteiktais dzīvokļa īres piedāvājums, jo tā izteikšana varēja notikt, nezinot faktu, ka ir notikusi dzīvokļa privatizācija.

[6] Pieteicējs iesniedza kasācijas sūdzību par apgabaltiesas spriedumu. Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa nav vērtējusi pieteicēja norādītus būtiskus apstākļus. Pat tad, ja varētu uzskatīt, ka pēc dzīvokļa privatizācijas bija zuduši apstākļi, kas bijuši pamatā reģistrācijai palīdzības saņemšanai, pietiecējs nav izslēdzams no reģistra, ņemot vērā iestādes rīcību pēc dzīvokļa privatizācijas un Administratīvā procesa likuma 101.panta otro daļu. Proti, iestāde izslēdza no reģistra pieteicēja māti, bet atstāja reģistrā pieteicēju pēc dzīvokļa privatizācijas. Tādējādi iestāde nolēma, ka pieteicējs ir tiesīgs saņemt palīdzību. Iestāde arī piedāvāja pieteicējam īrēt citu dzīvokli. Tā norādīja, ka pieteicēja dzīvokļa jautājums tiks risināts vispārējā kārtībā reģistrācijas secībā, norādot reģistra kārtas numuru. Šādas atbildes iestāde pieteicējam sniegusi trīs reizes. Tikai pēc astoņiem gadiem kopš dzīvokļa privatizācijas iestāde pieņēma jau citu lēmumu, kurā kā pamatojumu pieteicēja izslēgšanai no reģistra izmantoja dzīvokļa privatizāciju.

Iestāde nav pildījusi likuma „Par pašvaldībām" 3. un 15.pantu un Administratīvā procesa likumā paredzētos principus, it īpaši, tiesiskās paļāvības principu, kā arī ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 154.panta pirmo un trešo daļu, 161.panta pirmo daļu un 157.pantu.

[7] Iestāde iesniedza paskaidrojumu, kurā norāda, ka kasācijas sūdzība ir nepamatota.

[8] Tiesas sēdē pieteicēja pārstāve uzturēja kasācijas sūdzību.

Motīvu daļa

[9] Apgabaltiesa spriedumā secinājusi, ka pieteicējs tika reģistrēts palīdzības saņemšanai dzīvojamās telpas izīrēšanai kopā ar māti kā vienas ģimenes locekļi, kuri īrē nepietiekami lielu dzīvojamo telpu, kad vienā istabā jādzīvo dažāda dzimuma personām, kuras vecākas par deviņiem gadiem. Tiesa atzinusi, ka pieteicēja mātei privatizējot īrēto dzīvokļa īpašumu, ir zuduši apstākļi, kas bija par pamatu pieteicēja reģistrācijai palīdzības saņemšanai, jo pieteicējs vairs neīrē dzīvojamo telpu, bet lieto viņa mātes īpašumā esošu dzīvokli.

Senāta ieskatā, tiesa pareizi novērtējusi lietas apstākļus un pamatoti atzinusi, ka līdz ar dzīvokļa privatizāciju ir zuduši apstākļi, kuri bija pamats pieteicēja reģistrācijai palīdzības saņemšanai. Turklāt šāds tiesas secinājums atbilst šajā lietā taisītajam Senāta 2011.gada 18.jūlija spriedumam un tajā sniegtajai tiesību normu interpretācijai.

Tiesiskais pamats pašvaldības palīdzības dzīvokļa jautājumā saņemšanai ir tiesību normās noteikti apstākļi. Atbilstoši pašvaldības palīdzības sniegšanas jēgai tie ir apstākļi, kuros persona pati objektīvi nevar atrisināt savu dzīvokļa jautājumu. Šādiem apstākļiem zūdot, zūd arī nepieciešamība pēc palīdzības un tiesiskais pamats personai tādu sniegt. Personas atrašanās palīdzības reģistrā pati par sevi nav tāds apstāklis, kas rada objektīvu nepieciešamību pēc palīdzības. Tādēļ personas ilgā atrašanās palīdzības reģistrā vai savlaicīga neizslēgšana no tā, ja zuduši apstākļi, lai tur atrastos, nerada personai tiesisko paļāvību turpināt atrasties reģistrā un sagaidīt, ka agrāk vai vēlāk tā palīdzību saņems. Tādēļ lietā nav konstatējams pieteicēja norādīto likuma „Par pašvaldībām" normu un tiesību principu pārkāpums.

Ievērojot minēto, atzīstams, ka tiesa pamatoti atzinusi, ka Departamenta lēmums par pieteicēja izslēgšanu no 12.reģistra ir tiesisks. Tādēļ sprieduma atcelšanai šajā daļā nav pamata.

[10] Lietā nav piemērojama Administratīvā procesa likuma 101.panta (uzziņas tiesiskās sekas un apstrīdēšana) otrā daļa, uz kuru atsaucas pieteicējs, jo lietā nav izsniegta uzziņa. Uzziņa ir iestādes atbilde uz uzdoto jautājumu par to, kā konkrētajos apstākļos ir piemērojamas tiesību normas. Pieteicējs, vēršoties pašvaldībā ar iesniegumiem, ir vēlējies saņemt informāciju par savām tiesībām un statusu saistībā ar palīdzības saņemšanu

dzīvokļa jautājuma risināšanā. Iestāde uz šiem pieteicēja iesniegumiem sniegusi informatīva rakstura atbildes, kas nav atzīstamas par uzziņām, tādēļ šajā gadījumā nav pamata runāt par pieteicēja rīcību atbilstoši administratīvajam aktam tāpat kā Administratīvā procesa likuma 98.panta kārtībā izsniegtas uzziņas gadījumā.

[11] Lai arī apgabaltiesa pamatoti atzinusi pašvaldības lēmumu par pieteicēja izslēgšanu no palīdzības reģistra par tiesisku, tomēr Senāts konstatē, ka spriedums ir atceļams daļā cita iemesla dēļ.

No lietas materiāliem izriet, ka pieteicēja māte privatizēja dzīvokli 2000.gadā. Savukārt pašvaldība tikai 2008.gadā pieņēma lēmumu par pieteicēja izslēgšanu no palīdzības reģistra. Šajā laikā iestāde sniegusi pieteicējam informāciju par viņa atrašanos palīdzības reģistrā un piedāvājusi īrei dzīvokļus. Līdz ar to pašvaldība, nereaģējot uz apstākļu maiņu (privatizācijas faktu), ilgstoši nav izlēmusi pieteicēja lietu. Lai arī šie apstākļi paši par sevi nevar ietekmēt lietas iznākumu pēc būtības, citiem vārdiem, tie nerada tiesisko pamatu pieteicējam atrasties palīdzības reģistrā, tomēr tiesai jāvērtē, vai tādējādi nav pieļauts būtisks procesuāls pārkāpums, aizskarot pieteicēja tiesības uz lietas izlemšanu saprātīgā laikā. Pieteicējs citstarp ir izteicis iebildumus par šādu pašvaldības rīcību, norādot, ka tās dēļ ilgstoši dzīvojis pārliecībā, ka ir tiesīgs saņemt palīdzību un to saņems.

Veicot kontroli pār administratīvo aktu, tiesai vienlaikus ir pienākums vērtēt arī šā akta izdošanas procesa tiesiskumu. Kā tas izriet no Administratīvā procesa likuma 82.panta pirmās daļas, atlīdzinājuma pamats var būt ne tikai prettiesisks administratīvais akts, tas ir, rezultāts, bet arī prettiesisks tā izdošanas process. Tādēļ tiesai gadījumā, ja persona lūdz izvērtēt administratīvā akta izdošanas procesa tiesiskumu, ir jāveic šāda kontrole. Kā jau norādīts, pieteicējs ir izteicis šādus iebildumus. Tā kā apgabaltiesa kontroli pār to nav veikusi, spriedums daļā par Departamenta 2008.gada 1.februāra lēmuma izdošanas procesa tiesiskumu ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu, 278.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 28.decembra spriedumu daļā, ar kuru noraidīts *J.N.* pieteikums par Rīgas domes Komunālā departamenta 2008.gada 1.februāra lēmuma Nr.DK-08-1835-ap atcelšanu, bet *J.N.* kasācijas sūdzību šajā daļā noraidīt.

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 28.decembra spriedumu daļā par Rīgas domes Komunālā departamenta 2008.gada 1.februāra lēmuma Nr.DK-08-1835-ap izdošanas procesa tiesiskumu. Lietu šajā daļā nosūtīt izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore V.Kakste

Senatore J.Briede

Senatore V.Krūmiņa